

El catàleg de briòfits de la Garrotxa (V.2006)

XAVIER OLIVER I MARTÍNEZ-FORNÉS, Delegació de la Garrotxa de la ICHN

xevioliver@terra.es

Introducció

El "Catàleg de briòfits de la Garrotxa" recull el llistat de tàxons citats i validats fins al moment a la Garrotxa, i en comarques veïnes als àmbits protegits amb els que es comparteix territori.

Des de la Delegació de la Garrotxa es vol potenciar l'estudi d'aquest grup, del qual no hi ha gaire informació (*Planagumà & al.*, 2006), i amb aquest objectiu, ha incorporat la recerca de briòfits en diversos projectes que desenvolupa actualment (boscors madurs i flora amenaçada).

L'elaboració d'aquest catàleg, com el d'altres grups, és un dels objectius de la Delegació de la Garrotxa de la Institució Catalana d'Història Natural. Els catàlegs comporten un primer esforç de recollir el coneixement que hi ha de cada grup d'organismes, la documentació sobre el grup, i promou a més, un primer nivell de recollida de dades, que posteriorment fa més fàcil actualitzar i completar.

Una vegada elaborat és una referència per marcar les necessitats de recerca del grup i veure quines mancances hi ha, quines àrees de la comarca estan mal conegudes, quins grups són els que menys s'han estudiat, i quins tàxons podrien ser a la Garrotxa, però encara no s'han trobat.

També permet aplicar la Llista vermella dels briòfits de la península Ibèrica (*Sergio & al.* 2006), i veure quins tàxons estan considerats com a amenaçats, i per tant, promoure la cerca de més localitats i aprofundir en el

seu estatus a la comarca, controlar les localitats i les poblacions per fer-ne el seguiment, i promoure la seva conservació.

El catàleg de briòfits és una llista dels tàxons amb la descripció d'unes poques característiques que orienten sobre la presència i la distribució del tàxon a la comarca. La resta de dades més concretes de cada citació són a la base de dades de flora de la Garrotxa.

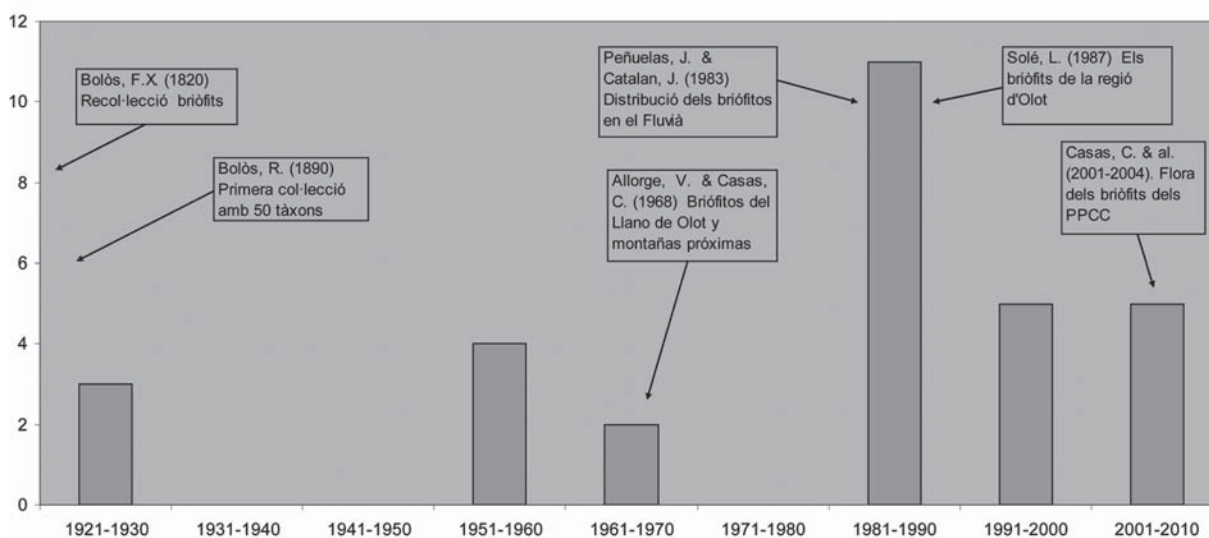
Aquest llistat s'ha de considerar provisional, ja que l'esforç de treball realitzat fins al moment sobre aquest grup a la comarca no es pot considerar suficient per poder disposar d'un catàleg complet. En aquest sentit cal acabar els estudis que actualment s'estan desenvolupant i promoure'n de nous, a més d'actualitzar cada any el catàleg.

Aquest treball s'ha pogut realitzar gràcies al suport de l'equip de Briologia de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Referències històriques

Els briòfits de la Garrotxa no van ser estudiats pràcticament fins a principis del segle XIX. Francesc Xavier de Bolòs va realitzar una primera recol·lecció l'any 1820. Posteriorment, Ramon de Bolòs, l'any 1890, ja tenia una petita col·lecció de 50 tàxons de la comarca, i va confeccionar un primer herbari de briòfits de gran interès. Al cap d'uns cent anys, l'estudi d'aquest herbari (Casas, C. i Brugués, M., 1981), amb poques mostres i espècies en conjunt, va aportar dues noves espècies a la brioflora catalana (*Entodon cladorrhizans*, present a la Garrotxa, i *Tayloria froelichiana*, trobada al Ripollès),

Evulsió del nombre de publicacions sobre briòfits amb interès per a la Garrotxa

de les quals no hi havia cap cita a Catalunya. I la majoria de les citacions de R. Bolòs, van ser les primeres realitzades a Catalunya en aquell moment.

Posteriorment J. Tenas (1918) va realitzar una aportació molt interessant amb 30 hepàtiques de la zona d'Olot, i Casares (1915) va recopilar diverses cites de molses de diferents autors.

L'any 1968 va suposar un important impuls, gràcies a la publicació "Briófits del Llano de Olot y montañas próximas", de V. Allorge i C. Casas, amb 49 hepàtiques i 139 molses, en base a 320 citacions, una part aportades per elles mateixes i la resta d'altres autors, però revisades per les autores. Aquest es pot considerar el primer catàleg de briòfits de la Garrotxa.

D'altra banda, a l'àmbit del Fluvià, J. Peñuelas i J. Catalan van publicar l'any 1983 el treball *Distribució dels briòfits del Fluvià*, que va ser una nova aportació però des del punt de vista de l'ecologia. El mateix any, C. Casas, M. Brugués i J. Peñuelas publiquen en els Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos *Briófits de l'Alt Empordà* amb localitats interessants a la perifèria i a dins dels límits de l'EIN de l'Alta Garrotxa.

L'any 1987, L. Solé va enllestir un treball com a tesi de llicenciatura sobre "Els briòfits de la regió d'Olot", el qual està actualment en revisió per a la seva edició, prevista per l'any 2007 (M. Brugués, com. pers.).

Finalment, els anys 2003 i 2004, C. Casas, M. Brugués i R.M. Cros van publicar la "Flora dels briòfits dels Països Catalans", obra general de gran importància, elaborada a partir de les dades de molts anys de treball. En aquesta obra se citen distribucions genèriques dels tàxons, amb diverses referències a la Garrotxa.

Metodologia

El catàleg de briòfits de la comarca s'ha elaborat a partir de totes les referències que s'han pogut consultar fins al moment i considerades vàlides per l'equip de Briologia de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Com a mancança important, cal esmentar que no s'ha fet el buidatge complet de dades de l'herbari de Briologia de la Universitat Autònoma de Barcelona, el qual és un dels herbaris briològics més importants de la Península amb més de 51.000 mostres, i on, sens dubte, encara hi deu haver moltes mostres recollides a la comarca de la Garrotxa, i que de moment no s'han pogut reflectir en aquest catàleg.

El catàleg

El catàleg sintètic, amb totes les citacions recollides i validades, consta d'un total de 246 tàxons (1 antoceroetes, 60 hepàtiques i 185 molses).

Per a cada tàxon s'esmenta el nom científic i autors, i sinonímia utilitzada si és el cas, la família i l'ordre. També consta la distribució a la Garrotxa per sectors:

- AG: Alta Garrotxa (al nord del Fluvià i de la riera de Bianya, amb territori de l'Alt Empordà i del Ripollès protegit a l'EIN Alta Garrotxa)
- SC: sector central (Sud del Fluvià i riera de Bianya fins serres de Finestres i del Corb i vall d'en Bas)
- SM: sector meridional (sud de les serres de Finestres i del Corb, i coll d'en Bas)
- PU: Sector Puigsacalm (sector muntanyós de l'oest de la comarca al sud de riera de Bianya fins a Bracons, integrant espai d'Osona i del Ripollès protegit)
- CA: sector Cabrerès (sector muntanyós del sudoest de la comarca al sud de Bracons, amb territori protegit a Osona i la Selva)

També s'inclou l'hàbitat, amb tipus d'ambient o formació vegetal on es troba, substrat, altitud..., l'abundància (de raríssima, rrr a molt comuna, ccc), sovint sense dades per falta d'informació ja que es requereix un mínim de citacions del tàxon a l'àmbit geogràfic per poder definir aquest paràmetre (normalment, s'ha agafat l'establert per Casas & al. (2001 i 2004), quan citava el tàxon a la comarca), i finalment si és present en alguna normativa o es tracta d'una planta amenaçada, segons criteris UICN (Sérgio & al., 2006).

El catàleg de briòfits de la Garrotxa és actualitzat cada any amb noves aportacions i és consultable a la pàgina

web de la delegació de la Garrotxa de la Institució Catalana d'Història Natural (<http://130.206.88.24/ichn-garrotxa/index.php>).

Referències

- ALLORGE, V. & CASAS DE PUIG, C., 1968. Contribución al estudio de la flora briológica catalana. II. Briófitos del llano de Olot y montañas próximas. *Collectanea Botanica* 7:47-68.
- BRUGUÉS, M., 1992. Nota briològica. Distribució ibèrica de *Thuidium recognitum* (Hedw.) Lindb. *T. delicatulum* (Hedw.) Mitt. i *T. philibertii* Limpr. *Orsis* 7:151-153.
- BRUGUÉS, M., CASAS, C. & CROS, R., 1981. Estudio sobre la flora briológica de los alcornocales del Alt Empordà. *Pirineos* 113:33-48.
- BURJACHS I CASAS, F., CARTANA I ARCEDIANO, M. & MONTEIS I CAHIS, J., 1985-1986. Primers resultats sobre la paleoclimatologia i dinàmica del dipòsit lacustre quaternari del "Pla de l'Estany" (St. Joan les Fonts, Garrotxa). *Vitrina* 1:28-36.
- CARTANA I ACERDIANO, M., 1984. Briòfits i altres restes semifòssils al pla de l'estany (Garrotxa). *Revista de Girona* 107:111-114.
- CARTANA, M. & CASAS, C., 1984. *Meesia longisetata* Hedw. en una turbera del Cuaternari Superior en el Pla de l'Estany (Garrotxa, Girona). *Cryptogamie, Bryologie-Lichénologie* 5:127-134.
- CASAS, C., 1985. *Rhodobryum ontariense* (Kindb.) Kindb. a Catalunya. *Orsis* 1:3-7.
- CASAS, C. & BRUGUÉS, M., 1981. Contribució de Ramon de Bolòs (1852-1914) a la briologia catalana. *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural* 46:95-98.
- CASAS, C., BRUGUÉS, M. & CROS, R.M., 1981. Contribució al coneixement de l'àrea geogràfica d'alguns briòfits. *Treballs de la Institució Catalana d'Història Natural* 9:169-178.
- CASAS, C., BRUGUÉS, M., CROS, R.M. & SÈRGIO, C., 1992. Cartografia de Briòfits: Península Ibèrica i les illes Balears, Canàries, Açores i Madeira. 3:101-150. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona.
- CASAS, C., BRUGUÉS, M., CROS, R.M. & SÈRGIO, C., 1996. Cartografia de Briòfits: Península Ibèrica i les illes Balears, Canàries, Açores i Madeira. 4:151-200. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona.
- CASAS, C., BRUGUÉS, M. & PEÑUELAS, J., 1983. Briòfits de l'Alt Empordà. *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos* 16:13-32.
- CASAS de PUIG, C., 1953. Una hepática nueva para la flora catalana. La *Trichocolea tomentella* (Ehrh.) Dum. en Olot. *Collectanea Botanica* 3:395-397.
- CASAS de PUIG, C., 1954. Associations de bryophytes corticoles de Catalogne. Huitième Congrès International de Botanique, Rapports et Communications :103-105. Paris.
- CASAS de PUIG, C., 1954. Adiciones a la brioflora catalana. *Collectanea Botanica* 4:231-234.
- CASAS de PUIG, C., 1970. *Oedipodiella australis* (Wag. et Dix.) Dix. var. catalaunica P. de la V. en Vall Ferrera. *Acta Phytotaxonomica Barcinonensia* 6:13-15.
- CASAS i SICART, C. & PÉREZ-OBÍOL, R., 1989. Noves dades sobre briòfits semifòssils de la Garrotxa. *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural* 56:27-30.
- CASAS de PUIG, C., BRUGUÉS, M. & SOLÉ, L., (2007). Los briófitos de la zona volcánica de Olot (Girona). Inédito.
- CODINA y VINYAS, J., 1908. Apuntes para la Flora de La Sella y su comarca. Colegio de Médicos de la Provincia de Gerona 1908:70.
- OLIVER, X., 2006. El Catàleg de briòfits de la Garrotxa. Inèdit. <http://130.206.88.24/ichngarrotxa/index.php>.
- PANDO, F., 2000. Bases de datos en línea de las colecciones de criptógamas del Herbario MA. <http://www.rjb.csic.es/herbario/crypto/crydbbe.htm>. (2006).
- OLIVER, X., 2006. In PLANAGUMA, Ll. & al. Estat del coneixement del patrimoni botànic de la Garrotxa. In: *Annals de la Delegació de la Garrotxa de la Institució Catalana d'Història Natural*, 1. Olot, 2006.
- SÈRGIO, C., BRUGUÉS, M., CROS, R. M., CASAS, C. & GARCIA, C., 2007. The 2006 Red List and an updated Check List of Bryophytes of the Iberian Peninsula (Portugal, Spain and Andorra). *Lindbergia*, 31. 2007.
- SOLÉ, L. 1987. Els briòfits de la regió d'Olot. Tesi de Llicenciatura.
- TENAS, J., 1918. Hepàtiques de la regió olotina. *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural* 1918:178-181.
- TENAS, J., 1919. Hepàtiques de la regió olotina. *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural* 1919:118-120.